

Karatasi ya kwanza 102/1

1. Mahojiano

- (a) Mwanafunzi aendeleze mahojiano baina ya watu wawili
- (b) Yahuishwe maswali na majibu
- (c) Maswali yalenge mambo muhimu katika mada
- (d) Lugha iwe ya mnato, komavu na ya kuvutia
- (e) Pawe na msamiati unaohusiana na mada
- (f) Mhoji awe na utaratibu mwafaka wa kuuliza maswali katika utiririko
- (g) Insha ichukue sura ya kitamthilia

SURA

- Pawe na majina /cheo/vyeo vya mhoji /mhojiwa
- Herufi kubwa au ndogo itumiwe
- Matumizi ya hisia au masoluga yaye mabanoni (vicheko, furaha)- iandikwe kwa kifupi

Mifano ya utovu wa uslama ni kama;

- (i) Uzembe
- (ii) Umaskini
- (iii) Ufisadi
- (iv) Ukosefu wa elimu katika jamii
- (v) Kuvunjika kwa taasisi za jamii (k.m ndoa, elimu)
- (vi) Wizi wa kimabavu
- (vii) Kuvamiwa na genge lililo mafichoni
- (viii) Vita katika nchi jirani
- (ix) Watoro kusababisha michafuko katika sehemu walikohamia
- (x) Silaha hatari bila idhini
- (xi) Ulanguzi wa madawa ya kulevya
- (xii) Ukosefu wa kazi

2. Hii ni barua rasmi

Iwe na sura ifuatayo:

- i. Anwani mbili; ya mwandishi na mwandikiwa
- ii. Sehemu ya maamkuzi; kwa Bw/ Bi
- iii. Mtajo: KUH: YAH: (Kiini cha barua)
- iv. Mwili wa barua Sehemu ya maudhui (Hoja)
- v. Hitimisho au mwisho wa barua

Mimi wako.....

Sahihi

Jina

Baadhi ya hoja za insha

Visa

- Wizi
- Mauaji
- Matumizi ya dawa ya kulevya

- Unajisi/ubakaji
- Magenge ya majambaz

Mapendekezo

- Kujenga vituo vingi vya polisi
- Mabaraza kufanywa ili kuwashauri wananchi kuepuka maovu/ uhalifu
- Wageni vijiji kuchunguzwa
- Hatua kali kuchukuliwa dhidi ya wahalifu
- Serikali ijishughulishe kumaliza umaskini – kazi kwa vijana/ mikopo ya biashara
- Kuimarisha doria wakati wa usiku n.k

Anayekosa kuzingatia sura ya barua rasmi aondolewe maki 4 baada ya kutuzwa

- 3.
- Hii ni insha ya mazungumzo
 - Mtindo uwe wa kitamthilia. Wahusika washiriki moja kwa moja katika mazungumzo kizamu.
 - Majina ya washiriki yaandikwe upande wa kushoto yakifuatwa na koloni (nukta pacha)
 - Maeleo kuhusu vitendo yaweza kuonyeshwa katika mabano.
 - Mtahiniwa aweza kuwapa majina halisi washiriki katika utangulizi
 - Mada ya mazungumzo ni njia za kukomesha uadui unaotokana na ukabila nchini.

Baadhi ya hoja

- ◆ Kuhimiza michezo baina ya makabila
- ◆ Kazi zibuniwe ili watu wasiwe na nafasi ya kushiriki maovu k.v. vita
- ◆ Ugavi wa raslimali kwa njia ya usawa.
- ◆ Wahalifu wakamatwe na kufunguliwa mashtaka
- ◆ Nchi iwe na kura/uchaguzi wa haki na huru
- ◆ Viongozi daima wahubiri amani
- ◆ Ndoa baina ya makabila zihimizwe

(Tambua na usahishe hoja zozote totaui zinazoafikiana na mada)

- Asiyezingatia sura ya maznungumzo aondolowe ala.4 baada ya kutuzwa
- Lazima kila mhusika ashiriki katika mazungumzo

4. Barua hii ni barua rasmi.

- Iwe na anwani ya mwandishi pembeni kulia.
- Iwe na anwani ya anayeandikiwa chini kushoto.
- Barua hii itapitia kwa mwalimu mkuu au mwelekezi wa masomo kabla ya kumfikia mlengwa hivyo itakuwa na anwani mbili.

MTINDO

Kupitia kwa,

Kwa Bw/Bi,

MINT: MWALIKO KATIKA MJADALA

|

RATIBA**SURA**

Shule ya upili ya _____

RATIBA YA MJADALA TAREHE 26/02/2010 KATIKA UKUMBI WA MKUTANO WA SHULE

SAA	MAJIRA	MATUKIO
9.00 – 9.30	Kuwasili:	Kwa wanafunzi na kuingia katika ukumbi
9.30 – 9.35		
9.35 – 10.00		

- Mwanafunzi aeendeleze katika yake kwa shughuli muhimu za siku hiyo ya mjadala.
- Muda mwingi utengewe mjadala wenyewe.

5. (i) Insha ichukue sura ua ripoti.

(ii) Iwe na utangulizi

(iii) Njia za uchunguzi zielezwe

(iv) Sababu za ajali kama :-

- Ubovu wa barabara nyingi nchini
- Ubovu wa magari mengi nchini
- Madereva kutozingatia sheria za barabarani
- Madereva kutumia mihadarati na kunywa pombe.
- Abiria kutokuwa waangalifu wanapotumia barabara
- Madereva ambaao hawajahitimau wasio na ujuzi
- Askari wa kitengo cha trafiki kula rushwa.

(v) Watoe mapendekezo kama:

- Barabara zikarabatiwe
- Magari yakaguliwe mara kwa mara na yaliyo mabovu yasiruhusiwe kutoa huduma barabarani
- Askari trafiki kuhakikisha kuwa madereva wote wanazingatia sheria za barabarani
- Madreva walevi na wanaotumia mihadarati kuchukuliwa hatua za kisheria
- Elimu kupitia vyombo vyaya habari kwa abiria kuzingatia uslalama wao barabarani
- Sheria itumike dhidi ya wale wanaoendesha magari na vyombo vyaya usafiri bila ya leseni.
- Askari wanaochukua hongo wachukuliwe hatua za kisheria na kinidhamu

(vi) Atoe hitimisho mwafaka

(vi) Aandike jina lake, atie sahihi na kuandika tarehe

6. Jibu la swalii la kwanza

Sura ya kumbukumbu iwe na :-

- (i) Mada/kichwa/anwani
- (ii) Waliohudhuria
- (iii) waliota udhuru
- (iv) wasiota udhuru
- (v) Waalikwa (si lazima)
- (vi) Ajenda:1. Kusoma na kudhibitisha
2. Maswali Ibuka
3. Ajenda 3, 4, 5 n.k ndio maudhui
- (vii) Kufungua mkutano
- (viii) Wasilisho la mwenye kitit
- (ix) maudhui
- (x) Shughuli nyinezo
- (xi) Kufunga mkutano
- (xii) Thibitisho

Mwenyekiti	sahihii	tarehe
Katibu	sahihii	tarehe

Maudhui; Ajenda zitenge:

- Vijana wapewe mikopo na serikali /benki n.k
- Vijana waelimishwe ili kuboresha maisha yao
- Waepukane na kuwa wategemezi
- Elimu ifanywe ya bure
- Vijana waelimishwe kutochagua kazi
- Waepuke uzembe/uvivu
- Vijana wafunzwe maadili katika jamii ili waepuke ulevi, ukahaba, uvivu na magonjwa kama ukimwi
- Washiriki siasa ili wahuishwe katika uamuzi na mambo
- Wamche Mungu
- Wazame katika ukulima/biashara (hoja zisipungue 5)

UMUHIMU

- Mtahiniwa ahimize urefu wa insha kuanzia kumbukumbu ya kwanza yaani:

Kumbu 01/10: KUFUNGULIWA KWA MKUTANO

- asiyetimiza urefu, aondolewe alama 2u

7. Mwanafunzi azingatie vipengele muhimu vya mahojiano kama vile:
 - Hali ya kupokezana mazungumzo kuitia kwa njia ya kuuliza maswali na kutoa majibu
 - Mzungumzaji mmoja asitawale mazungumzo
 - Lugha yenye staha/ adabu
 - Kuwe na mhojiwa (mwanafunzi/ mgonjwa) na mhojiaji (daktari)
 - Mawazo mazuri yanayofululizwa kimantiki

Mambo yafuatayo yanaweza kujitokeza

- Maamkizi
 - Sababu za kuja hospitalini
 - Dalili za ugonjwa

8.

Jumla ya maneno yaliyotumiwa kuafikiana na mada au kichwa kilichopendekezwa

MAUDHUI NA MSAMIATI

baada ya kusoma mtungo utafikiria maudhui na msamiati uliomo kwa jumla

USAI AMA ZA KUSAHIHISHA

Hupiwa chini ya sehemu ambaya kosa la sarufi limetokeza kwa mara ya kanza tu.

Hupigwa chini ya sehemu ua neno ambako kosa la hijai limetokeza kwa mara ya kwanza.

Hutumiwa kuonyesha kuachwa kwa neno

Hutumiwa kuonyesha msamati bora alama hii hitiwa juu ya neno lenyewe

Hutumiwa kuonyyesha msamiati usiofaa.alam hii hytuwa juu ya neno lenyewe

Maelezo mafupi kuhusu tuzo la mtahini yanahitajika .kila ukurasa uwe na alama ya _chini katikati kuonyesha kuwa mtahini amepitia ukurasa huo

MANENO

maneno8	-	ukurasa1 $\frac{3}{4}$
maneno7	-	kurasa 2
maneno6	-	kurasa 2 $\frac{1}{4}$
maneno5	-	kurasa 2 $\frac{3}{4}$
maneno4	-	kurasa3 $\frac{3}{4}$
maneno3	-	kurasa4 $\frac{1}{2}$

MWONGOZO WA KUSAHIIHISHA

Muiundo wa kumbukunbu

Mwenyekiti

Katibu

ii) MAUDHUI

Mtahiniwa agusie mikakati iakayafanywa na kamati ya usalama wilayani kuimarisha usalama wilayani humo k.v.

a) Hatua kali za ksheria/kinidhamu kuchukuliwa dhidi ya maafisa wa polisi ambao ni wazembe na wafisadi
i

b) Ushirikiano kati ya umma na kikosi cha polisi uimarishe km kuwashirikisha raia
kuwatambua na kuwaripoti wahalifu

c) Nafasi za kazibuniwe kwa vijana wilayani

d) Hatua kali zichukuliwe dhidi ya wanasiwa na vyombo vyaya habari vinavyo chochea wananchi

e) Zawadi zitolewe kwa raia wanaotoa habari kuhusu wahalifu sugu wanao tafutwa na polisi

f) Wahalifu kusakwa na kuchukuliwa hatua kali

g) Maombi ya magari zaidi ya polisi yafanywe kwa serikali kuu

h) Kushika doria kuimarishwe zaidi

i) Nambari za dharura za simu zitolewe kwa raia

TANBIHI

Mtahiniwa azingatie sura kamili ya kumbukumbu.anayekosa vipengele viwili au zaidi vya sura aondolewe 45 (4 Sura)

Mtahiniwa anayekosa kutosheleza urefu aondolewe 2u(2 urefu)

Urefu unakadiriwa kuwanzia kumbukumbu ya kwanza

9 :SURA

Hii ni Insha ya mazungumzo

- Mtahiniwa anaweza kuandika kichwa au asiandike awashirikisha wote watatu ; mwandishi wa habari aulize maswali na mwenyekiti na Afisa wa sheria wa Tume ya kupambana na ufisadi nchini wajibu
- Azue maudhui tofauti tofauti ili kuikuza na kuifafanua mada kikiamilifu
- Atumie nafasi ya 1 na wakati uliopo
- Atumie mtindo wa kitamthilia

Upungufu ufuatao uadhibiwe

- Atakayeshirikisha mazungumzo ya mhusika mmoja hadi mwisho halafu wa pili aongee aondolewe alama 4s (4 sura)
- Atakayefanta mhusika mmoja tu aongee bila wa pili kuongea aondolewe 2w(2 wahusika)
- Anayeongezea wahusika wasiokuwepo aondolewe alama 2w (2 wahusika)

ii Maudhui- Mbinu kupambana na ufisadi

- Kuelimisha wananchi kuhusu madhara ya ufisadi kuititia kwa radio, magazeti, runinga n.k
- Ufisajili kuititia kwa radio,magazeti runinga nk

- Kuwaadhibu wahusika –wapelekwe mahakamani na kufungwa jela.
 - Wananchi wafunzwe maadili
 - Viongozi wawajibike katika kazi zao
 - Sheri za kupambana na ufishadi zibuniwe na kutekelezwa
 - Kubuni nafasi zaidi za kazi
 - Kuimarisha elimu
 - Kuongeza mishahara kwa wafanyakazi
 - Tume zaidi za kukabiliana na ufisadi
10. MUUNDO WA KUMBUKUMBU
- Kichwa
 - Kumbukumbu za mukutano
 - Tarehe na mahali
 - Kichwa kiandikwe kwa herufi kubwa na kipigwe mstari
 - Waliohudhuria
 - Majina na nyadhifa
 - Wasiohudhuria
 - Wageni/ waalikwa
 - Ajenda
 - Ufunguzi
 - Mwili – maudhui
 - Umuhimu wa amani na jinsi ya kuidumisha
 - Mikutano ya mara kwa mara kati ya makabila husika
 - Kuhubiri umuhimu wa kusameheana
 - Kuhimiza ndoa za mchanganyiko
 - Viongozi kushurutishwa kutotoa matamshi ya uchochezi
 - Wahalifu kushtakiwa na kuhukumiwa kwa mujibu wa sheria
 - Washukiwa wakuu wa uchochezi waghasia kushtakiwa na kuhukumiwa kwa mujibu wa sheria
 - Raslimali kugawanya sawa n.k.
 - Shughuli nyinginezo
 - Hitimisho
 - Kufungwa kwa mukutano, saa na maombi
 - Kuthibitishwa
 - Mwenye kitu _____ Tarehe _____
 - Katibu _____ Tarehe _____
 - Mtahiniwa azingatie muundo wa kumbukumbu. Asipozingatia sura aondolewe al. 45
 - Mtahiniwa awe ndiye mwandishi wa habari. Asipojihusisha aondolewe alama 2
 - Mada izingatiwe au asipofanya hivyo atakuwa hajajibu swalii
11. Sura ni ya kitamthilia. Kiwe na kichwa, kiwe na utangulizi ukifafanue maudhui na wahusika hasa iwapo mtahiniwa atawapa majina
Wahusika ni mwanahabari na mtahiniwa/ mwanafunzi aliyeibuka bora katika mkoa wa magharibi.

Mwanahabari ndiye atamwuliza mwanafunzi bora maswali naye atamjibu

Maudhui

Miongoni mwa mengine watazungumzia

- i. Mambo yaliyochangia ufanisi wake k.m. bidii, nidhamu, ushuri wa walimu/ wazazi
- ii. Himizo kwa wanafunzi wengine
- iii. Changamoto alizokumbana nazo katika harakati za maandalizi ya mtihani
- iv. Maoni yake kuhusu elimu ya chuo kikuu na kazi ambayo angependa kufanya

Kutuza

Asipojaza urefu aondolewe 24

Akipotoak kisura (asipoandika tamthilia) aondolewe 4

Usemi uwe halisi

Mkwaju ✓ utumike kwa maudhui

12. Kumbukumbu

Muundo/ umbo/ sura ya kumbukumbu

a)

- i. Waliohudhuria
- ii. Wasiohudhuria na udhuru
- iii. Waliokosa kuhudhuria
- iv. Wageni/ waalikwa

b) Agenda ya mukutano

- i. Kusomwa kwa kumbukumbu za mukutanouliopita
- ii. Yaliyotokana na kumbukumbu za mukutano uliopita
- iii. Matokeo ya mtihani wa 2009
- iv. Ulipaji wa karo
- v. Uchaguzi wa waakilishi wa kidato cha kwanza
- vi. Namna ya kuwaanda watahiniwa 2010
- vii. Miradi ya maendeleo shulenii
- viii. Shughuli nyinginezo
- ix. Kufunga mukutano

13. Chanzo cha mzozo:

- ◆ Uharama wa kikabila
- ◆ unyakuzi wa ardhi
- ◆ kuzuka kwamaabaka
- ◆ ujisadi
- ◆ wizi wa kura
- ◆ ubaguzi wa rangi n.k

(b) Hasara iliyotokana na mzozo:-

- ◆ Majumba yaliyobomolewa
- ◆ watu waliuawa
- ◆ usafiri ulikataliwa

- ◆ elimu ilizorota
- ◆ wakimbizi walitokea ikabidi wahudumiwe
- ◆ raslimali zilihabiba
- ◆ usalama ulizorota
- ◆ uchumi ulidorora
- ◆ uhasama wa kikabila uliendelea ziaid

(c) Namna ya kutatua

- ◆ kuunda mikakati inayolenga kuwa na uswa wa kijamii
- ◆ kutoa adhabu kali kwa wanaozua hisia hasi za kikabila
- ◆ kigawana mamlaka
- ◆ kuunda tuem ya haki na maridhiano
- ◆ kuanzisha michezo ili kuwepo na mkabala mzuri bain aya jamii

Taz.,(a) Atumie mtindo wa mahojano –watu wawili au zaidi

-Mpatanishi /msuluhishi na mwanasiasa wadhihike vizuri katika mahojano

- Mtahiniwa anaweza kuwapa majina lakini aeleze mpatanishi ni yupi na mwanasiasa ni yupi.

14. Hii ni insha ya ripoti

Mtahiniwa azingatie sura ya ripoti

Anaweza kuwa na vijichwa vifuatavyo;

- Utangulizi
- Safari ya kwenda mashindanoni
- Mashindano yenye

Mbio mbalimbali- Za masafa mafupi/ marefa

Kuruka viunzi

Utuupaji wa uzani

Urushaji wa mkuki n.k

Kilele- mbio za kupokezana vijiti

- Matokeo ya mashinandano hayo

- Sherehe ya kufunga mashindano-pengine hotuba mbalimbali kutoka viongozi wa michezo wilayani

- Hitimisho

- Kujitambulisha kwa mwandishi- jina na sahihi

Anaweza kuandika kwa mfululizo kiaya huku vijishehemu mbalimbali zikidhihirishwa kwa mtiririko wenye mantiki inayofaa

Mfuatano wa matukio ujitokeze kwa mtiriririko mzuri. Anayechukua mtindo huu atakuwa sahihi pia kisura

Asitumie vitambulishi nafsi k.v. ni, tu, n.k.

Anayetumia vitambulishi nafsi atakuwa na udhaifu wa kimtindo

15. Insha izingatie mtindo wa barua rasmi

- Anwani mbili
- Mtajo (kwa mhariri)
- Mada

Utangulizi – mwanafunzi aeleze alikotoa habari

Mwili – Mwanafunzi ataje mabadiliko yoyote ya naga k.m kuenea kwa ukama

- Kuongezeka kwa joto
- Kupungua kwa mvua
- Mafuriko

Mwanafunzi aeleze athatri za mabadiliko haya k.m.

- Kukauka kwa mito
- Vifo vya wanyama
- Vifo vya binadamu
- Kuenea kwa majanga
- Kuongezeka kwa maji baharini
- Magonjwa ya ngozi
- Ukosefu wa chakula

Hitimisho

- Mwanafunzi atoe njia mwafaka za kukabiliana na mabadiliko ya hali ya anga k.m
- Kupunguza ukataji wa miti
- Kupanda miti kwa wingi
- Kupunguza gesi hatari kutoka viwandani inayoachiliwa hewani

Mwanafunzi ahitimishe kwa kuandika:

- Jina lake
- Sahihi
- Mahali anakotoka